

ONZE LIEVE VROUWE

VAN DE POLDER

DIRK L. BROEDER

Op Walcheren was reeds in de middeleeuwen een belangrijk bedevaartsoord, waar Onze Lieve Vrouwe van de Polder werd vereerd. Het miraculeuze schilderij van de heilige maagd maakte vele omzwervingen voor het in deze eeuw weer op haar oorspronkelijke plaats terugkeerde.

Nederland met zijn tamelijk nuchtere bevolking kan zich er niet bepaald op beroemen veel wonderdoende objecten te bezitten, zoals bij voorbeeld wél het geval is in Italië en andere katholieke contreien. Dit manco te onzent reflecteert onze calvinistisch gerichte geest. De Nederlandse katholiek tilt, evenals zijn protestantse mede-christen, nu eenmaal wat zwaarder aan zijn godsdienst dan zijn veel minder geremde latijnse geloofsgenoten, maar intussen onttrekt dit 'tekort' veel jeugheid aan het leven en tot op zekere hoogte ook de kracht die door velen geput wordt uit het aanroepen van de godheid of een zijner heiligen.

Wat dit gebrek aan miraculeuze beelden en heilige plaatsen betreft, mogen wij een uitzondering maken voor diverse nog bestaande bedevaartsoorden, zoals die van Onze Lieve Vrouwe van Renkum, de madonna's van Eiteren, Slagharen, Varsveld, Oud-Zevenaar en dergelijken, in totaal ongeveer 150, waaronder vele vrijwel onbekende.

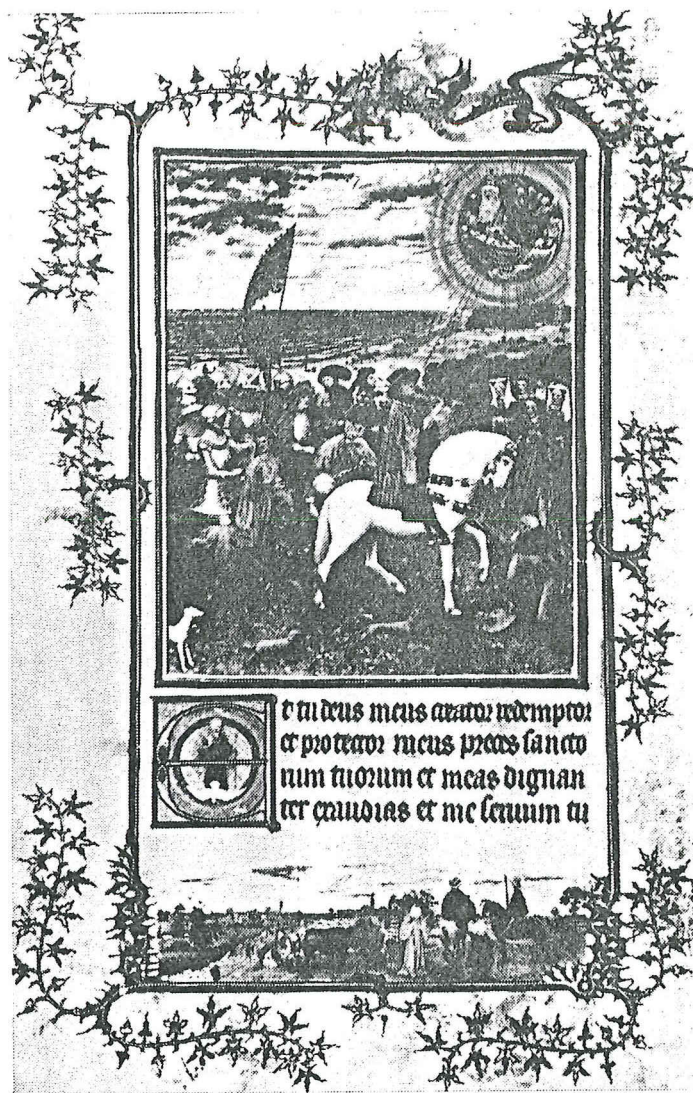
Een van de boeiendste voorbeelden van miraculeuze beelden is echter wel dat van Onze Lieve Vrouwe van de Polder, waarbij wij het aan de lezer overlaten zijn weg te zoeken tussen waarheid en verduitsel. Het doel van dit exposé toch is het relaas van de wederwaardigheden van een kostbaar relikwie, waarvan de cultus zowel als de herinnering na meer dan zes eeuwen voortleeft.

Ontdaan van de meeste franje van latere toevoegingen en verfraaiingen is de kern van de overlevering volgens Reijgersberg - die overigens niet al te betrouwbaar is en zijn fantasie weleens de vrije loop liet - als volgt.

In het jaar 1340 kregen de bewoners van de Polder, - thans Vrouwe(n)polder, gelegen aan Walcherens noordwestelijke hoek en na de gemeentelijke herindeling van 1 juli 1966 ondergebracht onder de gemeente Veere - die ver moesten lopen om ter kerke te gaan, verlot van paus Clemens V en Jan IV, bisschop van Utrecht, om een parochiekerk te bouwen, en wel op een door Wolfert III van Borssele aangewezen plek, waar de bewoners 's nachts vaak grote lichten zagen. Opgemerkt zij, dat de onbetrouwbaarheid van Reijgersberg reeds uit het feit blijkt, dat Vrouwepolder al in 1324 een parochiekerk had. Verder kan men nauwelijks aannemen, dat een paus zich met een dorpskerkje zal hebben bemoeid, en als dat wél het geval zou zijn geweest, dan zeker niet Clemens V, want die was reeds in 1314 overleden, hetgeen voor onze kroniekschrijver kennelijk geen bezwaar was om deze kerkvorst nog eens in 1378 te laten optreden! Ten slotte was in 1340 niet Jan IV, maar Jan III, bisschop van Utrecht.

Op een dag trok een reiziger door 'de nieuwe polder' en ging het kerkje binnen om er te bidden. Het viel hem op dat het godshuis kaal en armoedig eruit zag en toen hij de sacristein naar de reden vroeg, deelde deze hem mede dat men kerkieraden niet kon bekostigen. Zonder daar verder op in te gaan, begaf de onbekende zich naar Middelburg, kocht er een eiken paneeltje en bracht die naar een kunstenaar, die hij opdroeg voor zijn rekening er een beeltenis van de Moeder Maagd op te schilderen, zeggende dat hij over enkele weken het schilderij zou komen ophalen.

Opgetogen over de hem in het vooruitzicht gestelde beloning, toog de kunstenaar aan het werk, maar alle inspiratie ontbrak hem en het was hem onmogelijk een treffend beeld van Maria te scheppen, hoezeer hij ook probeerde. In arren moede zette hij het paneeltje opzij en vergat het. Totdat op een goede dag een jong gezel bij hem aanklopte en om werk

1. Het miraculeuze schilderij van Onze Lieve Vrouwe van de Polder. Aan de linkerslaap zijn ondanks de restauratie uit de jaren dertig nog sporen van een beschadiging zichtbaar.
2. Graaf Willem VI maakte kort voor zijn dood in 1417 een bedevaart naar Vrouwepolder. Hij is hier afgebeeld op het strand van Walcheren. Achter Willem VI, met een kaproen met lamfers op het hoofd waarschijnlijk Jan van Beieren, elect van Luik, en aan diens rechterzijde Willems schoonzoon Jan van Touraine, dauphin van Frankrijk. Voor hem zijn dochter Jacoba. Waarschijnlijk door Jan van Eyck vervaardigd omstreeks 1417. Deze miniatuur uit *Les Heures de Turin* ging in 1904 bij brand verloren.
3. Het wapen van de gemeente Vrouwepolder met een voorstelling van een madonna met kind.

vraag. De schilder herinnerde zich zijn opdracht en stelde de bezoeker voor dat deze een proeve van zijn kunst zou afleggen door Maria uit te beelden. De jonge kunstenaar ging aan het werk en toen het tijd was voor het middagmaal ging de gastheer hem roepen. De gast was echter verdwenen, maar in het volle zonlicht prijkte een zó schoon beeld van Onze Lieve Vrouwe, dat de schilder niet anders kon aannemen dan dat het door engelenhand was gemaakt. En toen pas drong het tot hem door, dat zijn eigen falen een kunstwerk te creëren het gevolg was van het feit, dat bij hem de gedachte aan de geldelijke beloning voorstond en niet de eer de Moeder Gods te mogen uitbeelden.

Toen de opdrachtgever kort daarna het schilderij kwam op-

halen, vertelde de schilder wat hem was overkomen en weigerde het hem geboden loon. De mare van het wonderdadige schilderij ging van mond tot mond en weldra trokken velen naar het kerkje van de Polder om Maria te eren en, zo vertelt ons de legende, hun gebeden werden verhoord.

In het kader van een artikel van beperkte omvang kan men moeilijk diep ingaan op dit romantisch verhaal. Voor een kritische beoordeling van wat Reijgersberg vertelt en van wat latere kroniekschrijvers zoals Boxhorn, Smallegange en anderen van hem hebben overgenomen, verwijzen wij naar het werk van pater Derks, die over al deze dingen uitvoerig uitweidt. Voor ons doel zij het voldoende te constateren, dat er omstreeks 1340 inderdaad een nieuwe parochiekerk in de Polder werd gebouwd, dat de vlek de naam kreeg van (Onze Lieve) Vrouwe(n)polder, en dat zich in de kerk later een miraculeus schilderij bevond, dat telkenjare op 15 augustus, het feest van Maria-ten-hemelopneming in de processie werd rondgedragen.

Men mag dus ongetwijfeld een van de oudste devoties van Walcheren zien in de verering van dit miraculeuze 'beeld' van Onze Lieve Vrouwe van de Polder, een madonna, die thans in de R.K. kerk te Middelburg bevindt. Echter: eerst en vooral een verduidelijking omtrent het begrip 'beeld'. In de oude geschriften en in vele latere is vaak sprake van een 'beeld', hetgeen de veronderstelling zou wettigen, dat het hier gaat om een sculptuur, dus een driedimensionele vormgeving. Met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid moet men dit woord 'beeld' in zijn samenhang met de betekenis van het Duitse 'Bild' zien, dat zowel sculptuur als afbeelding, schilderij, betekent. De verwarring of het hier destijds ging om een beeldhouwwerk of om een schilderstuk, is mede het gevolg van de hardnekkige geruchten als zouden de monniken van Vrouwepolder een miraculeus beeld van Maria tijdens de onlusten op Walcheren (1572) in een onderaardse bewaarplaats hebben verborgen. Dit beeld is echter nooit teruggevonden, evenmin bestaat er een document dat ons enige houvast omtrent de verdwijning ervan geeft. Mocht tegen beter weten in het beeld tóch hebben bestaan, dan wacht het wellicht nog op de vinder en is het huidige paneeltje een al of niet getrouwe kopie van. Dat echter het ons bekende schilderij een kopie is van een oudere en mogelijk originele madonna, staat vast, want de Polderse devotie zelf dateert in ieder geval van omstreeks het midden der 14de eeuw en het ons bekende schilderstuk kan qua stijl en techniek onmogelijk eerder dan de late middeleeuwen of zelfs het begin der 16de eeuw worden gedateerd.

In feite is het stuk geschilderd in de overgangsstijl, die de primitieve kunst afsloot en de vroege renaissance inluidde. Toen het schilderij in 1931 naar Middelburg kwam, bleek dat het zwaar geleden had. Hinderlijke overschilderingen (onder andere een koordachtig halssieraad) waren duidelijk te herkennen als toevoegsels van een latere tijd. De grootste beschadiging was echter 'oorspronkelijk'. Het betrof de zwaarbeschadigde linkerslaap van de madonna, naar men aanneemt het gevolg van ruwe behandeling in 1572.

Het schilderstuk is gerestaureerd - weinig deskundig - en moge dan gaver uit de handen van de hersteller zijn gekomen, erop vooruitgegaan is het geenszins.

De madonna is in alle eenvoud uitgebeeld. Slechts een haast onopvallend sieraad van parelen boven het voorhoofd zweemt enigszins daar de exuberantie van vroegere stijlen. Het ge-laat - lichtelijk vergeestelijkt - is dat van een gezonde Zeeuw-

se of Vlaamse moeder. Het blauwe opperkleed, in de traditionele vouwen, is iets gemaniëreerd weergegeven en toont een bruingerand onderkleed, laag uitgesneden en voorzien van een rode rand. De handen zijn in devote gebedshouding gevouwen.

Gezaghebbende onderzoekers menen dat het oorspronkelijke(?) schilderij tijdens een overstroming in de 15de eeuw verloren is gegaan. Mr. S. Muller Hzn. toch schrijft in zijn werk 'De Kerkelijke Indeling omstreeks 1500', dat de kerk van Vrouwepolder in de tweede helft der 15de eeuw verdronken is, maar kort voor 1501 werd herbouwd, hetgeen bevestigd wordt door de in het rijksarchief te Utrecht liggende regista van de bijdragen der verschillende Zeeuwse parochies aan de domproost gedaan. Daarin is sprake van een 'Polre' of 'Polrekerc' van voor 1500; en een jaar na de eeuwwisseling (1501) worden hieraan toegevoegd de woorden 'noviter erecta' (opnieuw opgericht).

Wat het schilderij betreft, het staat wél vast dat het huidige werkje hetzelfde is dat bij de plundering en vernieling van de kerk van Vrouwepolder gered werd, waarop wij later terugkomen. Een ander bewijs dat het hier om een kopie gaat, moge uit het volgende historische gebeuren blijken.

Een jaar voor zijn dood pelgrimeerde graaf Willem VI († 1417) in gezelschap van Sigismund van Luxemburg, koning van Hongarije en gekozen keizer van het heilige roomse rijk, naar Onze Lieve Vrouwe van de Polder. Nu mag men wel aannemen dat het vorstelijke gezelschap zich niet de rompslomp van een bedevaart zou getroosten wanneer het slechts ging om een onbetekenend oord van pelgrimage. Vrouwepolder moet in het begin van de 15de eeuw dus al een wereldnaam hebben verworven op devotioneel gebied. Trouwens, in deze eeuw en gedurende een groot deel van de daaropvolgende was de plaats wijd en zijd bekend bij de zeelieden van Spanje, Portugal, Frankrijk en Engeland, die de madonna van Vrouwepolder in nood aanriepen en er in groten getale op Maria-ten-hemelopneming heentogen om de jaarlijkse ommegang bij te wonen. Onder deze zeevaarders was „Le Polder a fait grand miracle” een gewone uitdrukking.

Nóg een vorstelijk bezoek aan de Polder vond plaats op 15 november 1437, toen hertog Filips de Goede van Bourgondië, die juist te Middelburg resideerde, voor het beeld een kaars van honderd pond ontstak om Maria's voorspraak te verkrijgen tijdens de grote overstromingsramp die Walcheren had getroffen. Kort daarna „cesseerde dat weer” (Reijgersberg) en werd het land weer bedijkt.

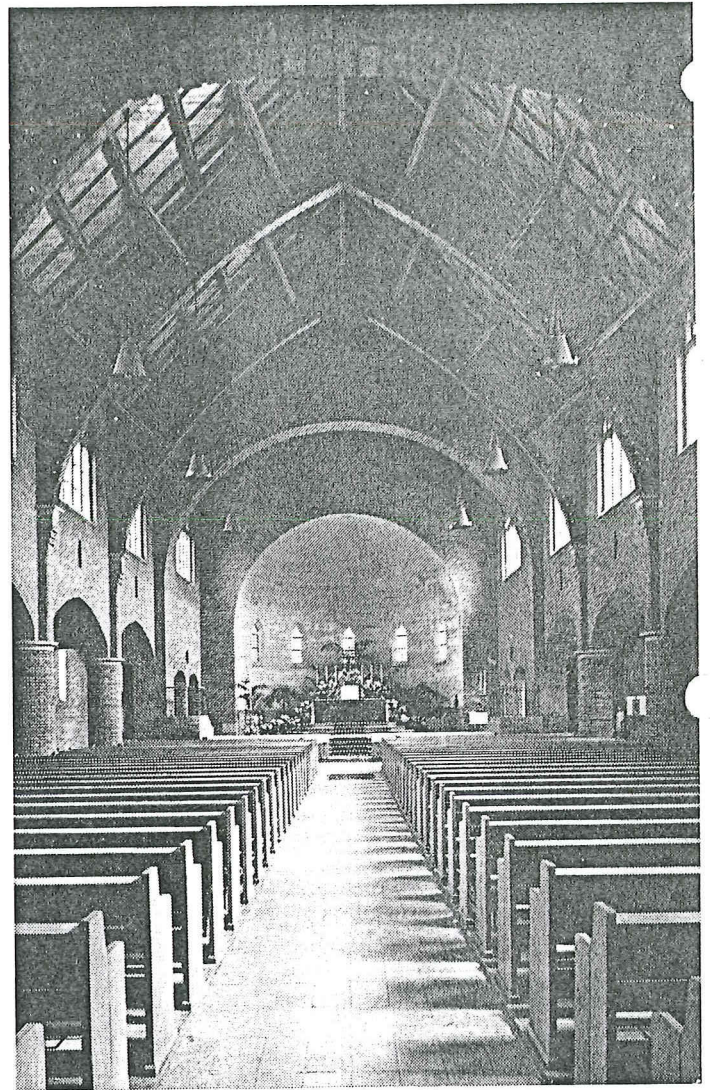
Dit brengt ons nogmaals terug op het beeld. In het verhaal is een tweede element van dwaling wat betreft het verbergen ervan. Het oude klooster te Vrouwepolder was de behuizing van de reguliere kanunniken van Arnemuiden, die in 1452 naar Vrouwepolder was overgebracht. Honderd jaar later (1552) was hun toch al gering aantal tot drie afgenomen, die toen maar door Maximiliaan van Bourgondië, heer van Veere, met een kleine lijfrente werden begiftigd, terwijl hun klooster „ad alias pias causas” (voor andere godsdienstige zaken) werd bestemd. Van „piae cause” was echter weinig sprake, want het klooster ging eerst over in handen van de baljuw van Veere en later naar een zijner opvolgers, Jeronimus de Rollé (Roullé) die het in 1572 - het jaar van de verwoesting - bezat. In dat jaar woonden er dus al twintig jaar geen kloosterlingen meer in, vandaar dat wij het verbergen van het miraculeuze beeld of afbeelding van Maria gerust kunnen verwijzen naar de wereld der fantasie.

De roem van Onze Lieve Vrouwe van de Polder zou echter niet meer van lange duur zijn. De troebelen die gepaard gingen met de nieuwlichterij kondigden zich reeds in Zeeland aan, ondanks de vroomheid van zijn bewoners. De hervorming gaf Vrouwepolder de genadeslag. De moeilijkheden culmineerden in de beeldenstorm van 1566, waaraan Vrouwepolder ontkwam, maar in 1569 moesten er soldaten worden gelegerd om paraat te zijn bij een eventuele vijandelijke inval. Twee jaar later werden er ontvangers aangesteld om de beruchte tiende penning te innen, hetgeen met de nodige protestuitingen gepaard ging. En toen - in 1572 - vielen achtereenvolgens Brielle en Vlissingen, terwijl Veere op 3 mei ook al de zijde van de prins van Oranje koos, die Rollé als adjudant aanstelde. Het jaar daarop sneuvelde deze op Tholen en toen de geuzen huishielden op Walcheren, verwoestten ze dienst kloosterbezittingen te Vrouwepolder. Het terrein ging, volgens Ermerins, in eigendom over aan Samuel Coninck en kort daarna was het geheel en al met Vrouwepolder gedaan: de kerk werd verwoest en brandde af. Het beroemde paneel echter ontsnapte door een merkwaardige samenloop van omstandigheden.

Nu zou men denken dat het schilderij, dat toch generaties het middelpunt van het 'paapse bijgeloof' op Walcheren was geweest, het eerste slachtoffer van de vandalen zou zijn geworden. Maar waar bevond zich het schilderij in die kritieke dagen?

Hierover zwijgen alle bronnen, de officiële zowel als de apocriefe. Dát het evenwel niet verloren ging, kan als bevestigd worden beschouwd aan de hand van contemporaine getuigenissen en een in de vorige eeuw in Brugge teruggevonden akte van verkoop van 31 maart 1662, een document dat van groot belang is gebleken voor de reconstructie van de lotgevallen van het miraculeuze schilderij na 1572.

De oorspronkelijke akte is verloren gegaan, althans zij werd na de dood van burggraaf De Croeser de Berges (1857) niet in de inboedel aangetroffen. Er bestonden echter wél twee kopieën, waarvan er een door de bekende Brugse architect en oudheidkundige, Karel Verschelde, was overgenomen van de op perkament geschreven originele akte, die hij in een nis van de grote salon der Croesers gevonden had toen het behang van dit vertrek voor vernieuwing was neergehaald. De tweede kopie was van de eerste nageschreven door de zoon van de toenmalige eigenaar van het schilderij. Deze tweede kopie was evenwel tamelijk slordig vervaardigd en vertoont modernisering in de spelling en heeft dus alleen waarde van

wege het feit van de verkoping en wat er bijkomt. Het afschrift in onze tekst is overgenomen van mr. A. Meerkamp van Embden, in leven rijksarchivaris te Middelburg, die de eerste kopie had geraadpleegd. Deze redactie volgt hieronder

Attestatie Dh. Panneel en de La Palma voor Jonch^r Pieter van Borssele van der Hooge nopende seker miraculeus Maria-beeldecken. n. 29.

Op huyden den XXXI meerte XVI^c twee en t zestich compareerden voor mijn Pieter Crabbe, notaris publijck bij den hove Provinciael van Hollant, Zeelant ende Westvrieslant geadmitteert, tot Middelburg in Zeelant residerende, ende voor getuygen hier na genaemt d'heer meester Daniel Panneel, doctor juris, nu jegenwoordich zijnde binnen deser stede, mitsgaders de heer Marcus de la Palma, greffier van de cleene zaken alhier, dewelke, ter requisitie ende instantie van Joncheer Pieter van Borssele van der Hoogen, verklaerden, getuychden ende attesteerden bij deze waarachtich te wezen hunlieden attestanten zeer wel bekend te zijn, dat wijlen Juffrouw Johanna Hacco, gewoont hebbende in de Vrouwepolder binnen de eylande van Walcheren, gewesen grootmoeder van den voorseiden Heer Panneel's huisvrouw, in haar leven toegecomen heeft zeker Marybeeldecken, dat hij heer Panneel getuyght gecocht te hebben ten tijde van de vercopinge van der selve meubilaire goederen en 't welke

gecocht hebbende verlaert hij heer Panneel, dat hij 't selve aan Ferdinandus Riemelant, wonende tot Vere, als 't hebbende van hem Jonckheer Van der Hoogen, vercocht heeft, getuygende beyde sijlieden heeren attestanten waarachtich te wesen, dat sij van oude parochianen van de voorseide Vrouwepolder ende andere oude personen hebben hooren zeggen ende verklaren, dat hetzelve Marijbeeldeken van zeer oude tijden heeft geweest in de kerk van dezelve Vrouwepolder en dat in de troubelen in desen landen ontstaen in de beeldstormen onder anderen 't voorseide Marijbeeldeken uit de voorseide kerke is gerocht ende gevonden op het kerkhof aldaer ende dat daernaer het selve bij eenen . . . Parduijn, gewesen grootvader van de voorzeide Juffvrouw Johanna Hacco, van diegeene, die aan het voorseide Marijbeeldeken pretentie waren makende, soude wesen overgenomen ende vermangelt voor een koppel schapen ende dat 't sedert dien tijd altoos aan het geslacht van haar, Juffvrouw Hacco, ende haerzels tot de voorgemelde vercoopinge toe gebleven was en wijders niet verclarende, presenteerende desen (des noodig) nader te verklaren. Aldus gedaen ten tijde vooreit binnen dezer voorseide stede Middelburch, present . . . Marinissen, wonende tot Vlissingen, ende Jan . . . Joolaert, wonende alhier, als getuijgens, nevens mijn, notaris, hiertoe verzocht. De minuijte is behoerlijk geteekent.

't Welke ick getuyge,
geteekent P. Crabbe, not^{is} publ.

1662 $\frac{3}{31}$

Uit deze akte blijkt dus, dat het schilderij kennelijk toch over het hoofd is gezien of zonder meer in der haast tussen allerlei afbraak is terechtgekomen. Het werd teruggevonden op het kerkhof, vermoedelijk door iemand die er hetzij geen belang bij had het te bewaren, of de devotionele waarde ervan niet kende. In ieder geval, hij deed het schilderij van de hand voor een paar schapen. Uit navorsingen is gebleken, dat de 'koper' (Parduyn) het nagelaten heeft aan zijn kleindochter, Johanna Hacco, en die aan haar eigen kleindochter van dezelfde naam, de „huisvrouw” van „meester Daniel . . . Panneel, doctor juris”. Na de dood van zijn vrouw verkocht Panneel het schilderij aan de gevolmachtigde van jhr. Pieter van Borsssele.

Wij mogen aannemen dat deze edelman, zelf katholiek, erop gebrand was het miraculeuze schilderij in zijn bezit te krijgen. Meerkamp van Embden tekent hierbij aan, dat de in de akte van 1662 genoemde jhr. Pieter van Borsssele (van der Hooge) tot de oudste tak van het bekende Zeeuwse geslacht behoorde. Deze tak bleef het katholieke geloof trouw, ook nadat Zeeland naar de prins van Oranje was overgegaan. Deze Van Borssseles verbleven op hun stamslot Ter Hooge, bij Middelburg, doch de zoon van jhr. Pieter, Philip Joseph, gedoopt te Middelburg op 2 september 1669, verkocht het slot en vestigde zich te Brugge, waar hij burgemeester van het Vrije van Brugge werd en er op 15 december 1727 overleed.

Het schilderij en de akte bleven in het bezit van de Brugse Van Borssseles en toen het geslacht in 1829 in rechte lijn uitstierf, gingen ze over naar de enige zuster, Marie Constance, gehuwd met Jan Adriaan baron van Caloen de Basseghem. De volgende bezitster was hun dochter Marie Thérèse, die gehuwd was met Charles Joseph burggraaf de

Croeser de Berges, en via haar dochter van dezelfde naam ging dit kostbare bezit weer terug naar de familie Van Caloen de Basseghem, toen (de tweede) Marie Thérèse huwde met Anselme baron van Caloen de Basseghem. Ten slotte belande het schilderij bij hun zoon, Julien, die de laatste privébezitter ervan zou worden.

De geschiedenis van het miraculeuze schilderij is van 1926,

4. Interieur van de R.K. kerk van Middelburg, die in de oorlog verwoest werd maar intussen weer is opgebouwd .
5. Stempel van het klooster van Vrouwepolder op een bijbelband. Afgebeeld is een madonna met kind, aan weerszijden een schip. Eronder het woord *polder*.
6. In augustus 1945 trok een stoet Zeeuwse verkenners ter bedevaart om Onze Lieve Vrouwe van de Polder de spoedige drooglegging van Walcheren, dat grotendeels ondergelopen was, af te smeken. Toen de drooglegging voltooid was, hielden zij een danktocht. In de stoet werd ook een afbeelding van het miraculeuze schilderij van Onze Lieve Vrouwe van de Polder meegevoerd.

het jaar waarin het schilderij weer in de openbaarheid trad tot 1931, het jaar waarin het naar Middelburg verhuisde, een, overigens diplomatieke, touwtrekkerij geweest.

Op zijn sterfbed had baron Anselme († 1866) zijn zoon Julien op het hart gedrukt het schilderij nimmer uit handen te geven, en het zou wellicht nooit in de openbare devotie zijn teruggekeerd, ware het niet dat de Brugse geestelijke

English door speurzin het verband tussen akte en schilderij had weten te leggen. Wat was namelijk het geval? Even voor zijn grote ontdekking was de heer English opgedragen ter gelegenheid van de oprichting van een nieuw Mariabeeld in de gevel van het Brugse stadhuis, een tentoonstelling te organiseren van alle miraculeuze Mariabeelden uit Brugge en omstreken. De geestelijke zette zich aan de arbeid en raadpleegde allerlei tekeningen uit de collectie van jhr. Josef van Heurne de Puyenbeke, die tussen 1813 en 1820 verscheidene merkwaardigheden had laten natekenen. Onder deze curiosa bevond zich een madonna met als onderschrift, dat het hier een „copie de l'image miraculeuse de N.D. de Zande ou du Zandijksche Polder entre Vere et Middelbourg en Zélande” betrof, en verder dat „Mr. Philippe van Borssele à Bruges en est le possesseur . . .”

Gewapend met deze gegevens en het feit dat hij kennis droeg van de kopie van de koopakte van 1662, en tevens op de hoogte zijnde van de familiebetrekkingen tussen de geslachten Van Borssele en Van Caloen, was het voor de priester een kleine moeite het schilderij te ontdekken.

Hoewel, zoals reeds hierboven vermeld, Van Heurne over „Notre Dame de Zande ou du Zandijksche Polder . . .” gewaagt, doet dit niets af aan de echtheid van het ons bekende schilderij. Het Franse onderschrift moet op een vergissing van Van Heurne berusten, temeer omdat in geen enkel geschrift sprake is van een miraculeuze madonna te Zandijk (een gehucht onder Veere) of op het voormalige 13de-eeuwse slot Zandenburg (Sandenburg), hetwelk de Van Borsseles buiten de veste van Veere bezaten, een slot dat overigens in de vorige eeuw onder de handen van meedogenloze slopers is gevallen, zoals zovele oude bouwwerken dit lot hebben ondergaan in een tijd toen men niet (of volkomen ondeskundig) restaureerde en er de voorkeur aan gaf over te gaan tot afbreken.

De mare drong onmiddellijk door tot Middelburg en de toenmalige pastoor J. Brügemann stelde zich in verbinding met zijn Brugse confrater English.

Op 4 juli 1926 vond de door English georganiseerde processie plaats, waarbij Brugge twintig Maria-afbeeldingen door

zijn straten zag trekken. Onze Lieve Vrouwe van de Polder voorop, gedragen door jonge Zeeuwse meisjes in hun prachtige Zuidbevelandse kleding, en door leden van de Middelburgse R.K. Vrouwenbond. Omstreeks 300 Zeeuwen liepen mee in de stoet. Het enthousiasme was zó groot, dat de Zeeuwen hun madonna wilden mee nemen, maar baron Van Caloen wilde er geen afstand van doen.

Van zijn kant benaderde de Middelburgse pastoor hem onder aanvoering van het kerkelijke gewoonterecht, dat voorschrijft dat kerkelijk bezit nooit verjaart; en hij trachtte de bezitter ervan te overtuigen, dat het redelijk was, het miraculeuze schilderij „in sede propria” te herstellen, dat is in dit geval Middelburg, waaronder Veere en Vrouwenpolder ressorteren. De pastoor werd gesteund door zijn Brugse confrater, maar de baron hield voet bij stuk.

Eindelijk - in 1931 - bezweek de edelman voor de argumenten van de pastoor en tekende op 14 november de akte van schenking, met als voorwaarde, dat jaarlijks op die dag een heilige mis aan het Onze Lieve Vrouwe-altaar te Middelburg gelezen zou worden voor de overleden familie Van Caloen. Deze schenkingsakte is in de meidagen van 1940, tijdens het Duitse bombardement van Middelburg, verbrand.

De R.K. kerk van Middelburg is op 17 mei 1940 slachtoffer geworden van het Duitse bombardement, maar de toenmalige pastoor, J. Voorham, had voorzorgsmaatregelen genomen. Het Mariaschilderij werd in doeken gewikkeld, in een stevige kist geborgen en ondergebracht in de brandvrije kluis van de Amsterdamsche Bank. Niet geheel gerust, haalde de pastoor het kostbare paneeltje echter spoedig terug en bewaarde het in de pastorie totdat de vlucht uit Middelburg werkelijkheid werd. De kist werd op een wagen geladen waarin schoolkinderen en nonnen naar Domburg evacueerden. De bezorgde pastoor ging er op de fiets achteraan. Toen op 26 mei Walcheren capituleerde, nam hij het kleinood mee terug en stalde het uit in de noodkerk tot opluchting van de hele parochie en vele niet-katholieken.

Na de beëindiging van de oorlog trok een grote stoet van 300 Zeeuwse verkenners op 15 augustus 1945 ter bedevaart om Onze Lieve Vrouwe van de Polder de spoedige drooglegging van het grotendeels geïnundeerde Walcheren af te smeken, een pelgrimage die Filips de Goede vijf eeuwen tevoren onder bijna gelijke omstandigheden had ondernomen. Menig katholiek zal op die augustusdag van 1945 in stilte hebben verlangd naar de dag waarop het heilige oord van Onze Lieve Vrouwe van de Polder misschien in zijn oude luister zal worden hersteld.